

ELJÁRÁSREND (PROTOKOLL) AZ ISKOLAI BÁNTALMAZÁS KEZELÉSÉHEZ

- Az alább ismertetett **iskolai szintű intervenciós** eljárásrend célja egy adott bántalmazás megállítása és a jövőbeli ismétlődés megelőzése. A módszer akkor igazán hatékony, ha párosul **iskolai szintű prevenciós** programmal is.
- [Az alább ismertetett eljárásrend nemzetközi jogyakorlatokban használt protokoll.](#)
Forrás: Jármí Éva-Piros Vera: Az iskolai bántalmazás: bullying - In: N. Kollár Katalin-Szabó Éva (szerk.): Pedagógusok pszichológiai kézikönyve II., Osiris, Budapest, 2017. 266-286. old.
- **A Békés Iskolák programban résztvevők** köszönettel tartoznak Dr. Jármí Évának, aki lehetővé tette, hogy tanulhassunk tőle és megismerjük ezt az eljárásrendet.

Ahhoz, hogy az eljárásrend alkalmazható legyen, előzetesen az alábbi **feltételeknek** kell teljesülnie:

1. **Képzés, tájékoztatás: pedagógusok, gyerekek, szülők** részére – képesnek kell lenniük a probléma jelentőségének elismerésére és a bántalmazás jelenségének felismerésére.
2. **Ki hova fordulhat bántalmazás esetén** – jelzőrendszer kialakítása az intézményben.
3. **Az esetkezelést lebonyolító teamnek kell felállnia.** Közülük ketten vezetik az éppen aktuális esetkezelést. Ennek a teamnek nem tagja az igazgató, de az iskolapszichológus, szociális munkás lehet, viszont főleg pedagógusokból kell állnia. Azért van szükség viszonylag sok emberre, mert pl. a bántalmazó osztályfőnöke nem vezetheti ezt, ahogy az iskolapszichológus sem, ha hozzá járó gyerekről van szó vagy potenciálisan hozzá kerülhet. Minden esetben mérlegelni kell, hogy a teamből ki legyen az a 2 fő, aki levezeti az esetkezelést.
4. **Az iskolai szankciókat az igazgató képviseli** (az iskolai szabályok mentén) - súlyos esetben ez akár az esetkezeléssel párhuzamosan is futhat, enyhébb esetben ez el is marad.
5. **Eljárásrendet fontos:**
 - Beépíteni a házirendbe, a pedagógiai programba.
 - Közzétenni minden fórumon (honlap, faliújság stb.).
 - Tájékoztatni erről a pedagógusokat, diákokat és szülőket.
 - Következetesen az eljárásrend szerint eljárni.
6. **További lehetőségek, ha van rá erőforrás:**
Diagnózis – bővített szociometria: a funkció kérdéseken belül rákérdezni az áldozat, bántalmazó, védelmező szerepekre is. + Kit követnek sokan?
7. **A szülőket a protokoll bevezetésekor tájékoztatják,** hogy ebben az iskolában bántalmazás esetén ez a protokoll, az esetkezelés előtt külön nem kérnek engedélyt és nem is vonják be őket. Viszont a megbeszélés után tájékoztatják őket a történekről és a megbeszéltekről. A házirendben rögzített protokollt alá kell írtni a szülőkkal is!

Esetkezelés

1. Támogató beszélgetés az áldozattal

A beszélgetést vezető pedagógusok kifejezik, hogy az áldozat mellett állnak, elutasítják a bántalmazást, hogy senki nem érdemli meg, hogy megalázzák vagy bántásák. Megbeszéljük az áldozattal, hogy mit fog tenni az iskola a védelmében. A KIVÁ-ban ezt 1 személy végzi, de lehet 2 fő is. Az osztályfőnök jó, ha jelen van, de ne szóljon bele.

I. rész: A történet feltérképezése (be lehet vonni szemlélőket is, velük külön kell leülni)

- Mi történt? Kik a bántalmazók?
- Hogyan bántották őt? Milyen hatással volt rá?
- Mikor kezdődött, mikor volt az utolsó eset?

II. rész: Az áldozat megtámogatása - az áldozatsegítés alapelveinek alkalmazásával.

Az áldozat biztonsága elsődleges: A felnőttek egyértelmű állásfoglalása a bántalmazással szemben és az áldozat mellett (tilos: a bántalmazást megkérdőjelezni, az áldozatot hibáztatni, a bántalmazót mentetegetni - ezek másodlagos traumatizációval járnak, súlyosbítják az áldozat állapotát, helyzetét).

- Kérdezzük meg az áldozatot: kik lehetnek potenciális védelmezői, kik azok, akik esetleg támogatják őt vagy legalábbis nem bántják?
- Az iskolának biztosítania kell az áldozat védelmét, akár a pedagógus kollégák bevonásával is!
- A kontroll visszaállítása - a bántalmazás áldozatai tehetetlenek, gyengének érzik magukat, emiatt fontos, hogy az áldozatokat be kell vonni az esetkezelés minden lépésébe: a terveket előzetesen át kell beszélni velük és a döntési pontoknál meg kell kérdezni őket.
- Az áldozat erősítése:
 - kapcsolati téren: baráti kapcsolatok kialakításának segítése (osztályfőnök segítségével, prozociális tanulók bevonásával vagy kortárs segítőkre támaszkodva).
 - pszichológiai téren: milyen állapotban van az áldozat? Pszichológus bevonására szükség lehet. (Súlyos esetben - öngyilkossági szándék, depresszió, erős szorongás - gyermekpszichiáter, vagy akár mentő hívása.) Szociális készségeinek, asszertivitásának, megküzdési készségeinek a fejlesztése cél lehet.
 - testi téren: önvédelmi oktatás, erősítés, sport (különösen fiúknál).

2. **Konfrontatív beszélgetés a bántalmazóval** (2 pedagógus 1 gyerekkel – nem szabad hagyni, hogy a bántalmazó hatalmi fölénybe kerekedjen, osztályfőnök itt is legyen jelen)

- Kezdő kérdés: *Tudod-e, miért vagy itt?* - kérdezik a szemébe nézve.
- Szembesíteni: amit tett, az bántalmazás – tényként közölve, ezért fontos, hogy legyenek tények a kezünkben.
- Ez egy rövid és viselkedés specifikus a megbeszélés, nincsenek feltáró kérdések!
- Kifejezzük, hogy
 - az iskolában nem megengedett a bántalmazás,
 - fejezze be a bántalmazást!
- Következő kérdés: *Mit fogsz tenni azért, hogy X.Y. (ne hívjuk áldozatnak!) jobban érezze magát? Mit tudsz felajánlani, megígérni?*- jóvátételi szemlélet erősítése – szerződés (írásban)

- Ennek a beszélgetésnek a célja a bántalmazás leállítása. Ne keverjük bele mást (pl. szankcionálást vagy a bántalmazó lelki megsegítését), azokat ettől függetlenül intézzük! Tehát, ha speciális segítségre lenne szüksége a bántalmazónak, akkor ezt jelezzük az adott szakembernek, illetve a szülőknek.
- Szülők tájékoztatása a megállapodásról.

3. Védelmezők aktivizálása:

- Az osztályfőnök feladata.
- 2-3 proszociális, lehetőleg magas EQ-jú és népszerű diák (természetes vezetők) felkérése, hogy az elkövetkező időszakban figyeljenek oda az áldozatra és segítsék őt, hogy jobban érezze magát.
- Támaskodjunk az áldozat által megnevezett személyekre (ha szükséges, egészítsük ki népszerűbb védelmezőkkel).
- Ha az áldozat biztonsága megkívánja: mozgósítsuk a pedagógus kollégákat is.

4. Közösség bevonása

- A közösséget, az osztályt tájékoztatják a történekről! **Az áldozattal egyeztetve, hogy mi hangozhat el és mi nem.** Alapvetően a közösség meglévő tudására kell építeni (hiszen ritka az olyan bullying, ahol a közösség, azaz a szemlélők nem tudnak semmit).
- Ez teremti meg a biztonságot a közösségben: a tagok megtapasztalják, hogy a bántalmazásnak tényleg van következménye, érdemes jelezni. Ez növeli a szemlélők beavatkozási hajlandóságát is, hogy látják, az iskola támogatja az áldozatot, elutasítja a bántalmazást, de a bántalmazó személyét nem.

5. Utánkövetés – 1-2 hét múlva újra leülnek az áldozattal és a bántalmazóval beszélni

- 1-2 hétig figyelik a változást, utána újabb beszélgetés
- Először az áldozattal beszélnek: Abbamaradt a bántalmazás?
- Ha az áldozat a bántalmazás leállításáról számol be, akkor a kapcsolatuk rendezésére felajánlható a resztoratív eljárás lehetősége. Az áldozatot kérdezzük először, és az ő állapotától, beleegyezésétől függően kérdezhető meg a bántalmazó. Ez mindenképpen önkéntes.
- Ha viszont ez nem történt meg, akkor a bántalmazónak ezt jelzik vissza és megkérdezik, milyen stratégiát fog most alkalmazni, hogy sikeresebb legyen a dolog. A következő utánkövetésre viszont már szankciók vannak kijelölve, ha addigra sem változik semmi.
- Szankciólépcső: fokozatosan súlyosbodó szankciólépcső alkalmazása javasolt, amit az iskola házirendje tartalmaz, azaz nyilvános mindenki számára.
- A különböző szintű bíráások gyakran hatástalanok, ezért is érdemes előnyben részesíteni, beépíteni a szankciólépcsőbe a közösségért végzett munkát. Ezek erősítik a jóvátételt.
- Persze van az a súlyosság, amikor fegyelmi tárgyalás, rendőrség bevonása stb. szükséges.

Dokumentáció

- Mindezeket írásban rögzíteni kell (formanyomtatványok), ezek segítik a folyamatot (nyomon követhető, súlya van, stb.).
- A későbbiekben is elővehető egy-egy eset kapcsán (pl. volt-e a gyerekeknek korábban bántalmazási ügye).
- Statisztika készíthető belőle, amiből iskolai és osztályszinten is vissza lehet jelezni (pl. csökken-e a bántalmazás?)